

ಹೊರಗೆ ಹಾಸಿ ಬೀಸಿ ಹೊಯ್ದುತಿರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದ ಮಳೆಯ ಅಬ್ಬರ! ಒಳಗೆ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲಲ್ಲಿರುವ ಜನರ ಮುಖ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಮೋಡಗಟ್ಟಿದ ಮೌನ. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮಧ್ಯೆ ಈ ಲೋಕದ ಹಂಗು ಹರಿದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ ಪ್ರಭಾವತಿ. ಅವಳನ್ನೇನು ಮಾಡುವದು? ಎಂಬುದೇ ಈಗ ಬಂದಿರುವ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ, ಉಸಿರು ನಿಂತ ದೇಹವನ್ನೊಯ್ದು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಲೇ ಬೇಕು, ಸರಿ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ವರ್ಷ ತನ್ನ ತಂಗಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾವಿರಾರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಿದ ಗುರುವಾಗಿಯೂ ಘನತೆ ಗೌರವದಿಂದ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಅವಳನ್ನು ಯಾವುದೋ ಪರದೇಸಿ ಹಣದಂತೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದೇ? ಎಂಬ ಸೀತೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮೌನವೇ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಕುಳಿತ ಪಾಚಿ ಭಟ್ಟರು.

ಹೇಳುವಷ್ಟು ಹೇಳಿಯಾಗಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ದಿದ್ದೇ ಹಾಗೆ. ಮದುವೆಯೇ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಮೂಲ. ಮದುವೆಯಾಗದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಿಂದಲೇ ಅವಳು ಕುಲಸ್ಮಿತಿಯಾಗುವದು. ಮಾತೆಯಾಗಿ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕಿಯಾಗಿಯೇ ಅವಳು ಸದ್ಗತಿ ಹೊಂದುವದು. ಮನುಷ್ಯತಿಯಲ್ಲೇ ಬರೆದಿದೆಯಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ಶೋಡಷ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಅಮಂತ್ರಕವಾಗಿ ಅವರವರ ಕುಲಾಚಾರದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು. ಇದಕೂ ಮಿಕ್ಕ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಎಂಬ ಉದಾಸೀನದಿಂದ ಸುತ್ತ ಕುಂತವರ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಊರವರು, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಸೀತೆಣ್ಣಿನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ ಮಂದಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶಾಲೆಯ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರು, ಸಿರಬಳೆ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಣುಕುತ್ತಿರುವ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮಕ್ಕಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಂದೇನು, ಮುಂದೇನು ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

'ಹಂಗಾರೆ ಯನ್ನ ತಂಗಿ ತ್ರಿಯಾ ಹಿಡಿಯಲೆ ಆಗಿಲ್ಲೆ ಹೇಳುತ್ತಲಿ. ಇರ್ಲಿ, ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೋಗಿಯಾದ್ರೂ ನೋಡಿ ಅಲ್ಲೆಂತಾದ್ರೂ ಮಾಡಲಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿ. ಈಗಿಲ್ಲೆ ಅದಷ್ಟೆ ಹೊತ್ತು ಕುಂತ್ಯಂಡ್ರೂ ಅಷ್ಟೆ. ನಡಿರಿ, ಈಗ ಮುಂದಿನ ಕೆಲ್ಲ ನೋಡ್ತಾ' ಒಂದುಬ್ಬೆ ವಾದ ವಿವಾದ ಮುಗಿಸಿ ಕುಳಿತ ಸೀತೆಣ್ಣಿ ಧಡಕ್ಕನೆ ಮೇಲೆದ್ದ. 'ಹಂಗಲ್ಲೊ ಮಾರಾಯ, ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಯಂದೆಂತ ತಪ್ಪಿದ್ಯೋ? ಹೀಗಿತ್ತು ಬರದಿಟ್ಟೆಂಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ನಡಕಂಪಲ್ಲದನೋ? ಆ ಋಷಿ ವಾಕ್ಯ ಮೀರಿ ನಡಿಯಲೆ ಆಂ ಯಾರು, ನೀ ಯಾರು?'

'ಇಲ್ಲಿ ರೋ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡಸು ನಾವೆಲ್ಲೂ ಮನುಷರೆಯ ಹೇಳದಷ್ಟು ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಭಟ್ಟೆ. ಮತ್ತೆ ಆ ನಿಮ್ಮ ಋಷಿವಾಕ್ಯ ಎಲ್ಲ ಬರೀ ಗಂಡಸರ ಪಕ್ಷಪಾತಿ ಹೇಳದೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದು. ಆನೂ ಮನುಷ್ಯತೆ ಓದಿದವ್ವೇಯು. ಹೋಗಿ, ಈಗ ಇದನ್ನು ತಗಂಡೋಗಿ ಸುಮ್ಮೆ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿಕ್ಕೆ ಬರವು ಹಾದ ಅಲ್ಲ?....ನಡಿರೊ, ನೀರು ತಗಂಬರೊ....ಆದ್ರೂ ಭಟ್ಟೆ, ಸಂಸ್ಕಾರಿಲ್ಲೆ ಸುಟ್ಟೆ ಸತ್ತವಕೆ ಸದ್ಗತಿ ಇಲ್ಲೆ, ಅವು ಪ್ರೇತಾಗಿ ಕಾಡ್ತೆ, ಹೇಳವೂ ನಿಂಗ್ಲೇಯು, ನಂತ್ರ ಪ್ರೇತೋದ್ಧಾರ ಮಾಡವೂ ನಿಂಗಳೇಯು. ಈಗ ಹೀಂಗ್ ಹೇಳವೂ ನಿಂಗ್ಲೇಯು. ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಖರೆ ಯಾವು? ಯಂಗ್ಲಂತವು ಯಾವ್ವನ್ನು ನಂಬವು?'

'ಯಾವ್ವನ್ನು ಬೇಕಾದ್ರೂ ನಂಬದಾಡೆ ನಂಬಿ, ಬಿಡದಾಡೆ ಬಿಡಿ. ನಮ್ಮ ಹಿರೇಕರು ಬರದಿಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಆಂ ಹೇಳಿದ್ದಿ. ಅದರ್ಹಾಂಗ್ಗೆ ನೆಡಕಂಪ್ಪು ಯನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು ನಿಂಗ ನಿಂಗಳ ಮರ್ಜಿಯಂತೆ ಮಾಡಲಡ್ಡಿಲ್ಲೆ. ಆನಿನ್ನು ಒರ್ಲಿ ಹಂಗರೆ' ಭಟ್ಟರು ಹೆಗಲ ಶಾಲು ಕೊಡವತ್ತ ಮೇಲೆದ್ದರು.

ಮೂರು ಜನ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿದ್ದೊಂದು ತಂಗಿಯಾಗಿತ್ತು. ಖರೆವಾಗ್ಲೂ ಒಂದೇ ನೂರು, ನೂರೇ ಒಂದು ಅಂಚ್ಚಿಂಗೆ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಒಬ್ಬರಿಂದ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಾನೇನೂ, ತನ್ನ ಕೆಲಸೇನೂ ನೋಡ್ಕೊಂಡು ಇರ್ತಿತ್ತು. ಶಾಲೆ ಮಕ್ಕಗಲ್ಲ ಪ್ರಭಕ್ಕೋರು ಅಂದ್ಲಿಟ್ಟಿ ಆಗಿತ್ತು. ಮನ್ನಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೆ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಗಿದ್ದು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯದೇ ಅವಳಾಗಿತ್ತು. ಇಡೀ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಗುಡಿಸಿ ಒರೆಸಿ, ಮಧ್ಯಾನ್ಹದ ಅಡಿಗಿಗೆ ತರಕಾರಿ ಕೊಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಚಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ದೋಸೆ ಬಂಡಿ ಇಟ್ಟಿಕ್ಕೇ ಮೀಯಲೋಗ್ಲಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬರುವಾಗ್ಲೇ ಸೆರಗು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರ್ತಿತ್ತು. ಹಾಂಗಾಗಿ ಅತ್ತಿಗೆ ನಾಡಿಯರಿಗೂ ಅವರ ಮಕ್ಕಿಗೂ ಕೈ ಮುದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದೆಂತಾ ಮಾಡೋದು, ಯಾರೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ರೂ ಮದುವೆಯಾಗ್ಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು, ಅವಳ ಗೆಳತೆರು, ಎಲ್ಲಾರ ಕೈಲೂ ಅವ್ವಿದೊಂದೇ ಹಟ್ಟ, ತನಗೆ ಮದುವೆ ಬ್ಯಾಡ, ತನ್ನ ಕಾಲೇಲೆ

ತಾಂ ನಿಂತ್ಲಿ. ಯಾರಿಗೂ ಹೊರೆಯಾಗಿರ್ತಿಲ್ಲೆ. ಹೇಳುವಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ಬೈದು, ಊಟ ಬಿಟ್ಟು ಅಬ್ಬೆ ಹೆದರಿಸಿದ್ರೂ ಬಗ್ಗದಿದ್ದಾಗ ಅವಳ ಪಾಡಿಗವ್ವ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ವರ್ಷ ಮರುವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಇಬ್ಬೂ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಾಗ ದರೆ ಹೊಡಸಲಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಕೂತು ಅತ್ತು ಬರ್ಲಿತ್ತು. ಇಂಥ ತಂಗಿ ಎರಡು ದಿನ ಜ್ವರ ಬಂದು ಮಲಗಿದವು ಮೂರನೇ ಬೆಳಗು ಕಾಣ್ಲಿಲ್ಲ. ಅಂದ್ರೆ?...ಹಾಂಗೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡ್ವರ್ಷ ಸರ್ವಿಸಿತ್ತು. ಪ್ರಭಕ್ಕೋರಿಂದ್ಲೇ ಗಾಳಿಕೊಡ್ಡ ಶಾಲೆ ನಡಿಯದು ಎಂದು ಕುಶಾಲಿಗೆ ಕುಶಾಲು, ಬದ್ಲಕ್ಕೆ ಬದ್ಲ ಜನ ಮಾತಾಡತಿದ್ರು.

ಸರಿ, ಅವು ಪಡಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇ ಅಷ್ಟಾದ್ರೆ ಯಾರೆಂತ ಮಾಡ್ಲಿಕ್ಕಾಗ್ತೆ? ಸುಟ್ಟ ಕೂಸಿನ ಬದುಕಂದ್ರೆ ಆಯುಷ್ಯಲ್ಲಾ ಪರರ ಗುರುಸಾಗಿ ದುಡಿಯದೇ ಅಗಿ ಹೋತು. ತನ್ನದು ಅನ್ನೋ ಒಂದು ಕಣ ಕುಸುಮ ಕಾಣಿಲ್ಲ. ಸಾಯೋ ಕಡೆಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬಿಂದ ಒಂದು ಕುಡ್ಲೆ ನೀರು ಹೊಯ್ದುಕೊಳ್ಳದೆ ಸತ್ತು ಪುಣ್ಯಾತ್ತಿತ್ತಿಯಾತು. ಆದ್ರೆ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲೂ ಸ್ವತಃ ಇಂಥಾ ಪಕ್ಷಪಾತವೆ? ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಂಗ್ಲಿಗೊಂದು, ಆಗದಿದ್ದವುಗೊಂದು ನೇಮವೆ? ಅದ್ರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲೂ ತಾರತಮ್ಯ ಅಂದ್ರೆ ಇದ್ದುವ ನ್ಯಾಯ?...ಸೀತೆಣ್ಣಿನಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಗಂಡಸರು, ಹೆಂಗಸರಲ್ಲೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡಿದ್ದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಹಾಂಗೆಂದು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಲ್ಲ ಒದರಲಿಕ್ಕುಂಟೆ? ಹೊತ್ತು ಗೊತ್ತು ನೋಡಬೇಕಲ್ಲ? ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ಇದೀಗ ಅವನೆ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆದ್ದಾಗ ನಮ್ಮದೇನು ಪುನಶ್ಚೋಕ ಎಂದು ಗಡಬಡನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಕೆಲವರು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ, ಕೆಲವರು ನೀರು ತರಲಿಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೂ ಕೆಲವರು ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರ, ಹೊಸ ಗಡಿಗೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಓಡ್ತಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಹಾಗೆ ನೆರೆದ ಜನರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಅಮಂತ್ರಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಭಾವತಿಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊಯ್ದು, ಚಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ, ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಶಾಲೆ ಮಕ್ಕಳೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದರು. ನೀವೆಲ್ಲ ಮನಿಗೋಗಿ, ನಡಿರಿ, ನಡಿರಿ ಎಂದು ಎಷ್ಟೇ ಹುಚುಗುಟ್ಟಿದರೂ ನಾಲ್ಕನೆಯತ್ತೆ ಯು ಗೀತಿ, ಐದನೆ ಕ್ಲಾಸಿನ ಸುಮಿ, ಮೂರನೆಯತ್ತೆ ಯು ಪ್ರಸಾದ ಮಾಣಿ, ಸೆಳೆ ಮರದ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಗೀತಿಯಂತೂ ಅಯ್ಯೊ! ನಮ್ಮಕ್ಕೋರಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ್ಲೇಡಿ. ನಮ್ಮಕ್ಕೋರನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕ್ಲೇಡಿ, ಅಯ್ಯೊ, ನಮ್ಮಕ್ಕೋರು ನಮ್ಮಗೇಕು, ಎಂದು ಒದರುತ್ತ. ತಕಪಕ ಕುಣಿಯುತ್ತ. ಬೆಂಕಿಯ ಹತ್ತಿರವೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಾಗ ಮೆಲಿನ ಮನೆ ಮಾದಣ್ಣ ಅವಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ. ಆ ಗಲಾಟೆ ಕಂಡು ಸುಮಿ ಪ್ರಸಾದರೂ ಓಟ ಕಿತ್ತರು.

ತಂಗಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅವಳೆಲ್ಲದ ಮನೆ ರಾವು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದ ಮರು ದಿನವೇ ಕುಪ್ಪಾ ಡಾಕ್ಟರ ಔಷಧಿ ತಂದಾಗಿತ್ತು. ಬರಿ ಥಂಡಿ ಜ್ವರ ಅಷ್ಟೆಯ, ನಾಳೆ ಅಂಚ್ಚಿಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗತ್ತೆ, ಅಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದು ನೋಡುವಾಗ ಅವಳೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಈ ಆಘಾತವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮನೆ ಮಂದಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಂತಲೆ ನಿಂತಲೆ ಅವಳ ಮುಖ, ಮಾತು, ಸರ ಬರ ಸೀರೆ ಸದ್ದು, ಅವಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಟ್ಟಿಯ ರುಚಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ನೆನಪುಗಳೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ನಿಜ, ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಇಲ್ಲದ, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಕಾಣದ ಅವಳಿಗಾಗಿ ಗೋಳಾಡಿ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಅಳುವವರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಇನ್ನಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಕಟ ಕೊರತೆ ಯಾರಿಗೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಡಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದುಃಖವೇನಿದ್ದರೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಯಾರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ತು ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಮುಂದುವರಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಕಟು ಸತ್ಯವಿರುವಾಗ ಯಾವ ಸಂಕಟವೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸರಿ, ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ? ಹೀಗೆ?

ಪ್ರಶ್ನೆ ನೂರಾರು, ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು, ಅಂದರೆ ಪೂರ್ತಿ ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಅವಳ ಸಣ್ಣತ್ತಿಗೆಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಹೊಳಕು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಪಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅವಳು ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಶಾಲೆಗೆ ರಜೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಗ ಓಳಿಗೆ ನೀರು ಹೊಯ್ಯೊ ನೆವದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಗೆ ಹೋದರೆ ಅಥವಾ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಾಗೆ ಬೀಜ ಹೆಕ್ಕಲು ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಮಾತಾಡದ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ನಡುವೆ ಪಪ್ಪಿಯ ಜೀವದ ಗೆಳತಿ ಗಾಯತ್ತಿಯ ಬದುಕು, ಅವಳ ಬವಣೆ, ಅವಳ ಹೋರಾಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಂದೇ